

Nagrada Brace Karic Izazvala Novinarski Skandal

Author: [IWPR Balkans](#)

Kontroverza oko dodele novinarske nagrade osvetlila probleme vezane za stvaranje istinski nezavisnih medija u Srbiji.

Osam meseci posle oktobarskih promena, srpski mediji nisu se izborili da postanu javni servis gradjana, kako ni oni drzavni, tako ni oni nezavisni.

Posle smene Milosevica, svi su mediji pruzili opstu podrsku pobednickom DOS-u. Oni koji su bili verni Milosevicu, preplivali su preko noci na sasvim suprotnu stranu, i tako se nasli na istim pozicijama kao antimilosevicevski mediji. Zbunjenost je tu trajala najkrace - samo se jedno idolopoklonstvo zamenilo drugim, dok je nacin izvestavanja, uglavnom, ostao isti.

Prava konfuzija zapravo vlada u medijima koji su u proslosti smatrani nezavisnim, a u stvari su bili antimilosevicevski. Sada treba da odluče da li će stvarno biti nezavisni, ili će se podrediti vladjucoj garnituri u DOS, koja objedinjava 17 stranaka.

Nema vise otvorenog naredjivanja, kao u Milosevicevo vreme, ali ima rafiniranog uslovljavanja i raznovrsnih pritisaka koji stizu ili iz redova DOS-a, ili od nezavisnih centara finansijske moci. Pritiscima je tesko odoleti. To je postalo jasno kada se beogradska kulturna radio stanica B92 nasla u sredistu kontroverze.

Ova stanica je svih proteklih godina, bez mrlje u svom nacinu izvestavanja, bez priklanjanja bilo kojoj strani bila simbol nezavisnog novinarstva, gradjanske Srbije i njenog otpora rezimu. Onda je pre neki dan Kompanija BK, vlasnistvo brace Karic, koji su bogatstvo stekli tokom Milosevicevog perioda, i bili jedan od stubova njegovog rezima, donela odluku da svoju novinarsku nagradu, u visini 33.000 DEM dodeli glavnom i odgovornom uredniku nezavisne televizije B92, Bojani Lekic, jednom od najuticajnijih antirezimskih novinara.

Poslednjih meseci je vidljivo da ova kompanija, koja takodje poseduje i TV stanicu, ulaze i znacajan novac u svoje reklamiranje u raznim medijima, sto je u javnosti protumaceno kao kupovina "oprosta" i, pre svega, odvracanje medija da istrazuju proslost i nacin sticanja bogatstva. Tako se u javnosti tumaci i njihova odluka da Bojani Lekic, dodele novac koji u osiromasenoj Srbiji iznosi vise od 100 novinarskih plata.

Darko Brocic, analiticar medija, smatra da Karici pokusavaju da poprave svoj los imidz u javnosti angazujuci ljude koji nisu kompromitovani. Nagradu su dobili i Milivoj Glisic, kolumnista nedeljnika NIN, i Manojlo Vukotic, glavni urednik "Vecernjih novosti". To, zapravo, niko nije ni komentarisao.

Ali, to sto je nagradu primila Bojana Lekic izazvalo je pravu konsternaciju i dobrim delom uzdrvalo ne samo njen ugled, vec i ugled kuće koju je Veran Matic, direktor, sa takvom upornoscu i uz mnogo rizika, gradio jednu deceniju.

Beskompromisna Lekic, koja je i posle pada Milosevica zadržala distancu prema vlasti, preko noci je postala moralna paradigma novinarske profesije. Javnost se podelila na one koji brane njeno pravo na licnu odluku i na one koji ocenjuju da je ona iz moralnih razloga trebalo da odbije nagradu.

Poznati beogradski kolumnista Petar Lukovic optuzio je u dnevniku "Danas" Lekicevu za izdaju. "Suma od 33 hiljade maraka dovoljna je da se u sirotinjskoj Srbiji kupi bilo cija i bilo kakva savest", napisao je

Lukovic. Veran Matic i rukovodstvo cestitali su svojoj novinarskoj zvezdi izdajuci saopstenje o prestiznoj nagradi, da bi u utorak uvece Matic saopstio javnosti da je Bojana Lekic dala otkaz "zeleci da spreći eventualne spekulacije na racun medija u kojem je radila". On je njen otkaz javno ocenio kao "visokomoralni cin".

Bojana Lekic izjavila je, medjutim, da otkaz nije dala dobrovoljno, vec pod pritiskom koji je na nju vrsen, jer je Matic od nje zahtevao da ode na tromesečni odmor ili na studijsko putovanje u inostranstvo. "To je za mene bila uvreda i cinizam. Na to ne pristajem. Nisam osoba koja se povlaci", rekla je.

Bojanu je u zastitu uzela njena redakcija, a Jelena Kosanic, novinar televizije B92 je izjavila: "Ako su... smatrali da ce prihvatanje nagrade ugroziti kredo firme, morali su da upozore Lekicevu da ce biti smenjena, umesto sto su joj medju prvima cestitali". Kako Matic nije zeleo da medijima objasni svoju poziciju vise od saopstenja koje je izdao, ostalo je nejasno ko je na njega uticao da promeni misljenje.

Dok su mnogi protumacili da se B92 ogradio od Bojane Lekic zbog odbrane dostojanstva kuce, pokazuje se da bi cela prica mogla biti slozenija i da bi kontroverza mogla postati deo rivalstva izmedju dve opcije u DOS-u: one jugoslovenskog predsednika Vojislava Kostunice i one premijera Srbije, Zorana Djindjica.

Izvori IWPR u DOS tvrde da je Matic prosle nedelje, nakon sto je nagrada urucena, imao tim povodom nekoliko sastanaka sa srpskim premijerom Zoranom Djindjicom, koji u srpskoj javnosti vazi kao zakleti neprijatelj Karica. Ovaj izvor tvrdi da je upravo taj politicki pritisak bio odlucujuci da Matic promeni stav. Isti izvor tvrdi da se sa Lekicevom zalozio Djindjicev rival u koaliciji DOS-a, jugoslovenski predsednik Vojislav Kostunica.

Slucaj samo pokazuje kako pritisci, politicki, ili finansijski, ne moraju biti otvoreni i grubo, kao sto je bilo u Milosevicevo vreme. Ali, oni i dalje postoje.

U intervjuu za IWPR, Matic je odbacio mogucnost da je bio pod bilo kakvim uticajem Djindjica, braneci integritet svoje institucije. "B-92 nikada nije podlegao pritisku bilo kakvog politicara, a to se nije promenilo ni nakon 5.oktobra", rekao je on.

Zoran Djindjic, srpski premijer, polovinom maja je na jednom okruglom stolu o medijima rekao da DOS ima dogovor da, ukoliko neko od ministara intervenise u policiji, sudu ili medijima, bude smenjen sa funkcije. Ali ima dovoljno znakova iz kojih se vec mogu uociti finiji intervencionisticki zahvati.

Privremeni direktor Radio-televizije Srbije Nebojsa Ristic o odnosu lidera DOS-a prema ovoj najuticajnijoj TV kuci, nekadasnjem stubu Miloseviceve vlasti, kaze: "Niko od njih, za razliku od prosle vlasti, nema snagu da lupi rukom o sto". On je potvrdio da mu je premijer Srbije, Zoran Djindjic proslog meseca ostro zamerio sto se izvestaj o njegovom putovanju u Pariz nasao tek u drugoj polovini Dnevnika RTS.

Jedan urednik dnevnih novina, dodaje da se politicari iz vlasti njegovoj redakciji javljaju gotovo svakodnevno, iz najrazlicitijih razloga. Ponekad i zato sto ne izgledaju lepo na nekoj fotografiji koju su objavili.

Isti urednik kaze za IWPR: "Sef Kostunicinog kabineta Ljiljana Nedeljkovic nekoliko puta je zvala nasu redakciju smatrajuci da neke informacije o predsedniku SRJ nismo adekvatno plasirali".

Ali, kljucno politicko raslojavanje u medijima, pa i pritisci tek se mogu ocekvati, kada se sasvim zaostri sukob izmedju Djindjica i Kostunice. Aleksandar Tijanic, poznati srpski novinar i od pre nekoliko meseci Kostunicin savetnik za medije, tvrdi da su mediji u Srbiji "propustili priliku da se izbore za slobodu". On

predvidja da ce svi mediji u Srbiji uskoro biti svrstani u "dva fronta" podrzavajući Kostunicu ili Đindjica.

Znaci predstojeće političke borbe već su tu. Na primer, dve nezavisne televizije iz Nisa - TV 5 i Belami - nasle su se na spisku medija koje je novcem podrzala gradska vlast u kojoj dominira Djindjiceva Demokratska partija, DS. Odmah nakon obecane pomoci od po 750 hiljada dinara (25.000 DEM) te dve televizije su postale kritične prema Kostunicinoj, ali ne i prema Djindjicevoj partiji.

Slavica Nikolic-Corbic, glavni urednik TV 5 ovako pravda primanje novca: "Rec je o ugovoru o novinarskom pracenju rada Skupstine grada, Izvrsnog odbora i njihovih tela, i ta suma je na godisnjem nivou". Ona je rekla da je rec o "simbolicnoj pomoci", koja neće uticati na njihovu nepristrasnost.

Televizija pomenute brace Karic, mada otvorena za razne političke glasove, daleko više priloga ima o ulozi crkve, kojoj je sklon Vojislav Kostunica, sto se tumaci pokusajem brace Karic da se približe Kostunici, koji bi mogao da ih uzme u zastitu pred Djindjicem.

Utisak većine analiticara je da mediji nisu krenuli putem slobode iz tri razloga. Prvi je odsustvo moralnog zigosanja onih koji su se u Milosevicevo vreme tesko ogresili o profesiju, već im je omoguceno da danas jednako odano služe novoj vlasti.

Ponekad se situacija dovodi do apsurdna. Na primer, nekada radikalni milosevicevski dnevnik "Ekspres politika" doslovno je preuzeo izgled i prelom "Dnevnog telegrafa", lista koji je do nekoliko nedelja pre ubistva 11. aprila 1999. godine vodio Slavko Curuvija.

Cudjenje je utoliko veće sto se nekoliko dana pre Curuvijinog ubistva upravo u "Ekspresu" pojavio komentar u kome se tvrdilo da vlasnik Telegrafa priziva NATO bombe da padaju na Srbiju. "Sad može da me ubije ko god hoće", govorio je posle tog komentara Curuvija, kome se to i dogodilo.

O Milosevicevoj represiji najviše govore ljudi koji su mu bili najodaniji. Dugacak feljton o svom stradanju u Milosevicevom rezimu objavljuje, na primer, u dnevnom listu "Glas javnosti", Radislav Rodic, vlasnik lista, koji je, zahvaljujuci Milosevicevom rezimu, postao novinski magnat pocetkom 90-ih. Tada je kupio mocnu stampariju ABC, za oko 200.000 DEM. Kada je dosao u sukob sa Milosevicem, ova kupovina je 1999. godine osporena u Privrednom sudu u Beogradu. Spor nije završen, ali ga više niko ne spominje, od kada se vlast promenila.

Slican feljton objavljuje u listu "Svedok" i Rade Brajovic, dugogodisnji urednik rezimskog dnevnika "Vecernje novosti", koji je na toj duznosti bio jedan od najistaknutijih Milosevicevih poslusnika.

Drugi problem je svakako ekonomska situacija, koja postaje sve teza za nezavisne medije. Mnogi su u proslosti prezivljavali od stranih donacija, koje su stizale kao pomoc dok je Milosevic bio na vlasti. Ta pomoc je sada presusila, a preduzeca nisu u situaciji da placaju medijima reklame, od kojih bi ovi mogli ziveti. Otuda se može očekivati da mnogi nestanu sa scene, ili da se priklone nekom kompromitovanom finansijeru.

Treci razlog, a možda i najvazniji je taj sto politicka scena Srbije nije profilisana na poziciju i opoziciju. Miloseviceva SPS i radikali Vojislava Seselja, duboko su kompromitovani i nemaju nikakav uticaj na medije. SPS-ov jedini list posle oktobra "24 casa" prestao je da izlazi.

Otuda će buduće raslojavanje u vlasti, u kojem bi deo partija danasnjeg DOS presao u opoziciju, mogao koristiti medijima. Neki bi tada presli na stranu opozicije, dok bi neki mogli da se u toj podeli izbore za istinsku nezavisnost.

Zeljko Cvijanovic je redovni dopisnik IWPR-a, pise za sarajevski casopis "Dani" i druge publikacije.

Focus: Balkans: Regional Reporting & Sustainable Training

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/nagrada-brace-karic-izazvala-novinarski>